

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 4242/2022
Гзп2 2/2022
04.06.2026. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Драгане Бољевић и Радославе Мађаров, чланова већа, у парници тужиле АА из ..., чији је пуномоћник Ђорђе Трифуновић адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Влада Републике Србије, Канцеларија савета за националну безбедност и заштиту тајних података, коју заступа Државно правобранилаштво са седиштем у Београду, ради заштите од злостављања код послодавца, одлучујући о ревизији тужене и захтеву Врховног јавног тужиоца за преиспитивање правноснажне пресуде, изјављеним против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 95/22 од 20.05.2022. године, на седници одржаној 04.06.2026. године, донео је

ПРЕСУДУ

НЕ ДОЗВОЉАВА се одлучивање о посебној ревизији тужене изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 95/22 од 20.05.2022. године.

ОДБАЦУЈЕ СЕ ревизија тужене изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 95/22 од 20.05.2022. године.

ОДБИЈА СЕ захтев Врховног јавног тужиоца за преиспитивање правноснажне пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 95/22 од 20.05.2022. године као неоснован.

Свака странка сноси своје трошкове поступка по ревизији.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П1 36/16 од 22.10.2021. године, одбачен је захтев заступника тужене за изузеће судског вештака као неблаговремен (став први изреке). Ставом другим изреке, утврђено је да је тужила, као запослена на радном месту ... у Канцеларији савета за националну безбедност и заштиту тајних података, изложена злостављању на раду почев од 27.03.2014. године па надаље на начин што је неосновано, од стране директора ББ осумњичена да је у службене просторије неовлашћено примила „руског шпијуна“, после чега су јој одузети сви предмети у раду, рачунари, службени мобилни телефон, ускраћена јој је могућност коришћења интернета преко имејл адресе, право на било какве посете у службеним просторијама, право на службени паркинг, право да обавља послове из своје надлежности, усмено јој је саопштено да више не ради у Канцеларији и да тражи други посао, а све без вођења дисциплинског или кривичног поступка, без решења о удаљењу са радног места и без

утврђења неспособности за рад и распоређивања на друго радно место у складу са законом, а после поднете тужбе злостављање је настављено кроз смањење службене оцене, давање радних задатака које није могла да изврши због неустављања радног места у потпуности, кроз незаконито прибављање података о личности тужиље, оспоравање боловања и задржавање доношења решења за годишњи одмор, задржавање достављања сертификата за приступ тајним подацима и трајно постављење на ниже радно место од оног које је имала пре подношења тужбе. Ставом трећим изреке, забрањено је директору Канцеларије савета за националну безбедност и заштиту тајних података ББ вршење понашања које представља злостављање, односно понављање злостављања на раду према тужиљи. Ставом четвртим је одбијен тужбени захтев тужиље у делу којим је тражено да се обавезе тужена да уклони последице злостављања према тужиљи тако што ће обезбедити да се у целини успостави одговарајуће радно место тужиље у звању вишег саветника, у складу са Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у Канцеларији савета. Ставом петим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев и тужена обавезана да на име накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове исплати тужиљи 120.000,00 динара због повреде части и угледа и 250.000,00 динара због умањења животне активности, оба са законском затезном каматом од подношења тужбе 22.10.2021. године до исплате. Ставом шестим изреке, тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете по оба основа са траженом каматом одбијен је преко износа досуђених ставом петим изреке и то за још 680.000,00 динара на име повреде части и угледа и 250.000,00 динара на име душевних болова због умањења животне активности. Ставом седмим изреке, обавезана је тужена да објави увод и изреку правноснажне пресуде у „Службеном гласнику РС“ о свом трошку, а ставом осмим изреке, да накнади тужиљи трошкове парничног поступка од 429.225,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 95/22 од 20.05.2022. године, ставом првим изреке, одбијене су жалбе парничних странака и потврђена означена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, укинута је решење Вишег суда у Београду П1 36/16 од 16.09.2016. године у ставу првом изреке и одбачен предлог тужиље за одређивање привремене мере којом би се туженој наложило да донесе закључак о прекиду дисциплинског поступка покренутог против тужиље због повреде службене дужности из радног односа из члана 109. став 1. тачка 1. Закона о државним службеницима и закључак о прекиду извршења решења о удаљењу са рада и решења о забрани приступа тајним подацима. Ставом трећим изреке, одбијена је жалба у преосталом делу означеног првостепеног решења и то решење потврђено у ставовима другом и трећем изреке. Ставом четвртим изреке, одбијени су захтеви парничних странака за накнаду трошкова жалбеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужена је благовремено изјавила ревизију због погрешне примене материјалног права позивајући се на одредбе члана 404. Закона о парничном поступку (посебна ревизија), указујући на изузетну дозвољеност ревизије због потребе да се размотре правна питања од општег интереса, односно у интересу равноправности грађана, као и ради потребе новог тумачења права.

Тужиља је одговорила на ревизију.

Против исте пресуде Републички јавни тужилац поднео је захтев за преиспитивање правноснажне пресуде због повреде закона на штету јавног интереса.

Посебна ревизија коју је поднела тужена је изузетно правно средство које се може изјавити на основу члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11, 49/13-УС, 74/13-УС, 55/14, 87/18, 18/20, 10/23; у даљем тексту: ЗПП) због погрешне примене материјалног права против другостепене пресуде која се не би могла побијати ревизијом. О изузетној дозвољености ревизије одлучује Врховни суд у складу са одредбама члана 404. ЗПП, у вези с чланом 92. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 10/23), ценећи постојање потребе одлучивање ради разматрања правних питања од општег интереса или у интересу равноправности грађана или новог тумачења права, као и ради уједначавања судске праксе.

У конкретном случају побијаном пресудом је тужиљи пружена заштита од злостављања на раду, коме је била изложена од стране свог послодавца неоснованим сумњичењем да је примила „руског шпијуна“ у службене просторије Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података, након чега су јој одузети сви предмети, рачунари, службени мобилни телефон, право на коришћење интернета, на посете, на службени паркинг, право да обавља послове из своје надлежности, и када јој је саопштено да више не ради и да тражи други посао и то све без вођења дисциплинског и кривичног поступка, без доношења решења о удаљењу са радног места и без утврђивања неспособности за рад и распоређивања на друго радно место у складу са законом, а после поднете тужбе настављењем кроз смањење службене оцене, давање радних задатака које није могла да изврши због неустављања радног места, незаконитим прибављањем података о личности тужиље, оспоравањем боловања, вишемесечним кашњењем са доношењем решења за годишњи одмор, задржавањем достављања сертификата за приступ тајним подацима и трајним постављењем на ниже радно место. Пресуда почива на утврђеним чињеницама да је тужила, ..., у складу са процедуром пријаве посете странаца, у службене просторије тужене 27.03.2014. године примила представника амбасаде Руске Федерације који је и раније долазио у службене посете и са којим су више пута остварени контакти и на другим местима када је био присутан и директор тужене Канцеларије и који је, као и тужила, био члан тима за преговоре ради усаглашавања коначног превода Споразума између Републике Србије и Руске Федерације (потписаног 16.10.2014. године, а потврђеног законом објављеним у „Службеном гласнику РС“ – Међународни уговори, бр. 10 од 11.05.2015. године), да је директор Канцеларије Савета пред осталим колегама саопштио тужиљи да тражи други посао јер више не ради у Канцеларији Савета на груб начин истерујући је у два наврата са састанка, али да поводом означеног догађаја није покренуо дисциплински или какав други поступак против тужиље, да је тужила седам месеци после тог догађаја самоиницијативно предала предмете у којима су били садржани тајни подаци, да је после тог догађаја добила сертификат за рад са тајним подацима за 2014. годину (са роком важења до 09.12.2017. године), да је сертификат и обновљен 2018. године, да би тек 2021. године тужила била оцењена као безбедносно ризична због наводно неправилног попуњавања безбедносног упитника за догађај од 27.03.2014. године, те да је Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности упозорио тужиљиног послодавца на неправилност у спровођењу и извршавању закона у 2015. и 2016. године због недозвољене обраде тужиљиних података о здравственом стању из лекарских извештаја (тужиљин послодавац је у више наврата захтевао од тужиље да му достави лекарске налоге и здравствене налазе, као и проверу тужиљиног одсуствовања са рада од здравственог инспектора и дома здравља, а затим у два наврата и испитивање тужиљине радне способности од Института за медицину рада, при чему су сви његови захтеви и правни лекови били одбијени као неосновани).

Нижестепени судови су оценили да би наводи тужене да тужила није поступала по налозима директора у предвиђеном року или да је неовлашћено примила страног

држављанина у просторије тужене могли бити основ за покретање дисциплинског поступка против тужиле (који није био покренут), али не и разлог за недопуштено поступање директора тужене које има за циљ повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета и здравља тужиле. Имајући у виду одредбе Закона о спречавању злостављања на раду и члана 13. Правилника о правилима понашања послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду којима је прописано шта се не сматра злостављањем на раду, закључили су да су поступци тужене, нарочито када се има у виду њихова учесталост и довођење тужиле у неповољни положај, представљали повређивање тужилиног достојанства и здравља и погоршавали њене услове рада (при чему тужилца није тражила да се појединачни акти послодавца пониште или ставе ван снаге, већ је указивањем на њих само поткрепљивала своје тврдње да се од 27.03.2014. године према њој врши злостављање и да се она ставља у неповољнији положај у односу на друге запослене код тужене) и да је тужилца учинила вероватним да је према њој извршено злостављање, а да тужена није доказала да таквог понашања није било, иако је терет таквог доказивања лежао на њој, све у смислу члана 31. Закона о спречавању злостављања на раду.

На основу спроведеног вештачења утврђено је да су поступци тужене, спровођење и трајање различитих образаца злостављања пре и током судског поступка, и њима створена атмосфера узроковали код тужиле душевне болове који представљају емоционалну патњу са различитим психолошким садржајима у којима доминирају резигнираност, гнев, срџба, пркос, презир, аверзија, стрепња, узнемиреност, забринутост, неспокојство, бесперспективност, осећај безнађа са повредом части и достојанства, као и страх средњег до високог интензитета уз појаву симптома анксиозно-депресивне феноменологије ретроактивног типа, да је све то довело до умањења тужилине животне активности за 25%, али не трајно, које се огледа у потреби већих психичких улагања на савладавању унутрашњих отпора при обављању свакодневних послова и животних активности. Будући да је тужилца због злостављања на раду трпела штетне последице не само у погледу губитка професионалног угледа и осећаја дубоке повређености личног интегритета и достојанства, већ се и њено здравствено стање погоршало, судови су усвојили тужбени захтев, утврдили да је тужилца претрпела злостављање, изrekli забрану вршења понашања које представља злостављање и наредили објављивање донете пресуде, а затим и досудили новчану накнаду нематеријалне штете коју је тужилца претрпела због повреде части и угледа и душевних болова због умањења животне активности.

Наводи посебне ревизије тужене не указују на питање од општег интереса или интереса равноправности грађана или потребу за новим тумачењем права у погледу околности које су од значаја у конкретном случају за примену одредаба Закона о спречавању злостављања на раду. Посебном ревизијом указује се да је у конкретном случају наводно угрожена национална безбедност Републике Србије, те да с тим у вези постоји потреба за разматрањем правних питања од општег интереса у вези са одредбама Закона о тајности података („Службени гласник РС“, бр. 104/2009) и Уредбе о посебним мерама физичко-техничке заштите тајних података („Службени гласник РС“, број 97/2011), те Упутства о посебним дужностима државних службеника, припадника безбедносних служби или професионалним војним лицима која су запослена, наредбом или споразумом са другим државним органом привремено премештена у Канцеларију савета за националну безбедност и заштиту тајних података, те Упутства о унутрашњем реду у згради републичких органа. Наводима посебне ревизије заправо се оспорава чињенично стање на коме почива побијана одлука и покушава се доказати, у фази када је доказивање већ спроведено а даље није могуће, да су све предузете мере биле у функцији заштите националне безбедности,

иако тужена није доказала у спроведеном поступку да је тужиља у службене просторије заиста увела „руског шпијуна“ (због чега директор Канцеларији савета за националну безбедност и заштиту тајних података и није покренуо кривични или дисциплински поступак поводом догађаја од 27.03.2014. године и због чега је тужиљи годинама након предметног догађаја продужаван сертификат за рад са тајним подацима све до 2021. године).

Указивање ревидента на правна питања која су у интересу равноправности грађана и ради новог тумачења права којима се наводно дерогирају права, обавезе и одговорности послодавца у погледу оцењивања рада запосленог, распоређивања на друго радно место, преиспитивања боловања када се посумња да се исто не остварује у складу са законом чиме се наводно дискриминишу остали запослени код туженог, не оправдавају потребу за тим да се изјављена посебна ревизија сматра изузетно дозвољеном. Ревиденту, супротно његовом неправилном схватању, пресудом донетом у складу са Законом о спречавању злостављања на раду није ускраћено нити оспорено ниједно право које он као послодавац има, већ је директору Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података забрањено да убудуће предузима до тада предузимане поступке који и због њихове бројности, учесталости и непотребности заправо представљају злостављање. Пошто не постоји потреба за новим, нити уједначеним тумачењем права, а образложење побијане пресуде не одступа од одлука нижестепених судова и ревизијског суда у тумачењу и примени материјалног права, нити се ревидент позива на неуједначену судску праксу, то нема разлога који би оправдавали одлучивање о изјављеној ревизији као изузетно дозвољеној, због чега је одлучено као у првом ставу изреке, на основу члана 404. ЗПП.

Врховни суд нашао да је ревизија тужене у конкретном случају недозвољена и у смислу одредбе члана 410. став 2. тачка 5. ЗПП.

Закон о спречавању злостављања на раду („Службени гласник РС“, бр. 36 од 28.05.2010. године) упућује, за случај да њиме нису предвиђена посебна правила у споровима за остваривање судске заштите због злостављања на раду или у вези са радом, на сходну примену одредаба закона којим се уређује парнични поступак (члан 29. став 5), а одредбама ЗПП је прописано да странке могу да изјаве ревизију против правноснажне пресуде донете у другом степену, с тим што ревизија није дозвољена у имовинско-правним споровима ако вредност предмета спора побијаног дела не прелази динарску противвредност од 40.000 евра по средњем курсу на дан подношења тужбе (члан 403. став 1. и 3).

Пошто се у конкретном случају побија одлука у имовинско-правном спору чија је вредност означена износом од 1.300.000,00 динара (10.924 евра у динарској противвредности), који очигледно не прелази износ од 40.000 евра у динарској противвредности на дан подношења 14.09.2014. године (када је вредност једног евра била 119,0029 динара), ревизија је недозвољена, па ју је Врховни суд одбацио ставом другим изреке ове пресуде, применом члана 413. ЗПП.

Одлучујући о захтеву надлежног тужиоца (члан 421. став 1. ЗПП у вези с чланом 149. Закона о јавном тужилаштву) за преиспитивање правноснажне пресуде у смислу члана 423. у вези с чланом 421. став 2. ЗПП, Врховни суд је оценио да је захтев неоснован.

Захтев за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде почива на тврдњама да је побијаном правноснажном пресудом донетом у другом степену дат примат

заштити индивидуалних права над интересима националне безбедности тужене Републике Србије и да је стога повређен закон на штету јавног интереса, те да би се опстанком донете пресуде у правном промету и њеним извршењем неосновано умањила имовина тужене и оштетио буџет Републике Србије, нарочито кроз обавезивање тужене на исплату нематеријалне штете. Међутим, изложене тврдње не произлазе из чињеничног стања утврђеног у спроведеном поступку.

Критичном приликом, 27.03.2014. године тужила је, у складу са процедуром пријаве посете странаца, примила у службену просторију странца који је и раније долазио у службене посете и у току преговора више пута остварио контакте и на другим местима и то и у присуству директора Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података ББ. Тужила је дакле, у оквиру својих радних обавеза, као ... и члан српског преговарачког тима, примила у службену просторију представника амбасаде Руске Федерације који је, такође, био члан руског тима за преговоре, ради усаглашавања коначног превода Споразума између Републике Србије и Руске Федерације. Упутством о унутрашњем реду у згради републичких органа број 360-00-7/03-01 од 01.04.2003. године, које је важило и 27.03.2014. године, био је уређен, између осталог, и пријем странаца, тако што је постојала дужност да се служби обезбеђења писмено и благовремено достави списак странаца који садржи њихове личне податке, разлог посете, време доласка, дужину трајања посете и радну просторију у којој ће боравити (тачка 25. став 3). Тужила је поступила у складу са тим, у радно време сачекала представника Руске Федерације на улазу у зграду и, по завршеном послу, отпративши га из зграде (тачка 25. став 7). Притом је тужила, као руководећи радник, у складу са ставом 6. исте тачке, била овлашћена да прима странце и ван редовног радног времена, за разлику од других запослених који су странце могли примати само по одобрењу функционера који руководи републичким органом. О томе да ће руски представник доћи на разговор и о садржини разговора који ће се са њим водити, тужила је претходно више пута разговарала са директором Канцеларије Савета који ју је упутио на који начин да приступи том разговору, по чему је она у свему поступила. Пошто је директор Канцеларије Савета био унапред обавештен да ће се посета одржати и пошто је упутио тужилу на то како и о чему да води разговор, а тужила је, непосредно након што јој је посета најављена, тражила још неког ко би био присутан, али у том тренутку нико од запослених није био у могућности да присуствује, тужила је именованог странца примила на исти начин као и остале странце који су уобичајено примани у Канцеларији Савета, претходно у свему поступивши у складу са писаним Упутством о унутрашњем реду у згради републичких органа. Стога није од утицаја на другачију одлуку указивање да је тужила поступила супротно усменом налогу директора да приликом посете странца у истој просторији бораве најмање два лица запослена код тужене, у ситуацији када је тужила покушала да поступи и по усменом налогу директора али то због тренутних околности није било могуће и када је у свему следила правно обвезујућу писану процедуру.

Нису основани ни наводи из захтева да судови нису узели у обзир шта је претходило понашању директора Канцеларије да пред осталим запосленима изражава своје незадовољство тужилиним радом (иако је тужила месец дана раније, у фебруару 2014. године била оцењена највишом оценом), да јој говори да она више ту не ради и да тражи други посао, и да јој је, показујући руком ка вратима, подвикне: „напоље“, што би требало да „оправда“ такво понашање и да доведе до закључака да се не ради о злостављању на раду. Пре свега, наведени поступци су само део укупног понашања туженог послодавца које су карактерисале разноврсне, бројне и понављане радње злостављања тужиле у дужем временском периоду, те се наведеним поступцима не исцрпљују начини на које је тужила била злостављана на раду. Осим тога, према тим

наводима захтева, када су судови оцењивали да ли је понашање тужене злостављање на раду, требало је да имају у виду да је тужила, у административну зону Канцеларије Савета за националну безбедност и заштиту тајних података, увела страног држављанина и званичног представника обавештајне службе, односно Федералне службе безбедности Руске Федерације и да је на тај начин угрозила тајне документе. Судови су имали у виду чињенице које су у спроведом поступку биле доказане - да је тужила, у оквиру својих радних задатака и послова, примила странца, представника руске државе, на шта је иначе била овлашћена, и да је то учинила у складу са прописаном процедуром. Стога поступци тужене који представљају злостављање тужине на раду не могу бити правдани том тужилином радњом, нарочито у ситуацији када због тога тужена против тужиле није никада покренула нити водила, с тим у вези, ни кривични ни дисциплински поступак, нити ју је удаљила са радног места већ јој је, напротив, све до 2021. године, након више безбедносних провера издавала сертификат за приступ тајним подацима јер је оцењивала да тужила не представља безбедносни ризик. Остали наводи из захтева представљају само поновно изношење ничим поткрепљених, те у поступку недоказаних, тврдњи тужене да се радило о припаднику руске обавештајне службе и да је тужила тиме угрозила тајне документе који су били у њеној канцеларији. Тек ти наводи, да су заиста тачни и доказани, представљали би разлог за предузимање других правних мера против тужиле и могуће изрицањем правних санкција према тужили, али ниједна од таквих мера, с тим у вези, против тужиле није предузета. Дакле, јавни тужилац није доказао да је у било ком смислу донетом пресудом повређен закон на штету јавног интереса.

Јавни интерес представља добробит, корист и остваривање права које се односе на све или велику већину грађана једне заједнице или одређене друштвене групе у једној заједници, у складу са Уставом и законом. Он означава опште добро које се ставља насупрот приватним, личним и партикуларним интересима појединаца и компанија. Та заједничка добробит која се односи потребе кључне за опстанак и функционисање једног друштва остварује се преко државе чији органи имају обавезу да својим одлукама или ресурсима штите и унапређују овај интерес. Закони, њихова свеукупност и усклађеност у правном поретку државе и њихова доследна примена, служе јавном интересу јер дефинишу шта је јавни интерес и осигуравају његово остварење путем поштовања закона који је једнак за све. У јединственом правном поретку какав је правни поредак у Србији у смислу члана 4. став 1. и 194. став 1. Устава Републике Србије, селективна примена закона, нити подразумевање да су поједини закони приоритетнији од других, не представља јавни интерес и супротна је владавини права која је основна претпоставка Устава, почива на неотуђивим људским правима и остварује се, између осталог, и повиновањем власти Уставу и закону (члан 3. Устава). У конкретном случају није постојао ниједан разлог да се тужени послодавац, чак иако је и био уверен да је тужила прекршила какав пропис, понаша на начин како је то чинио, повређујући достојанство, углед, лични и професионални интегритет и здравље тужиле. Ово стога што се санкционисање понашања које представља кршење закона или каквог другог прописа или дисциплине мора спроводити искључиво кроз легалне, законом прописане процедуре (подношењем кривичне пријаве, покретањем дисциплинског поступка, подношењем тужбе, давањем отказа уговора о раду и сл.) јер је забрањено било какво вербално, психичко и физичко малтретирање, понижавање, застрашивање, изолација запосленог или излагање непријатним условима рада и обавезно је поштовање претпоставке невиности и достојанства. Санкција, на крају спроведеног поступка, не може представљати лични реваншизам.

Имајући све наведено у виду, неосновано се захтевом за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде тврди да је оспорена пресуда донета на штету

јавног интереса. Управо супротно, оспореном пресудом у конкретном случају, у коме није постојао законом прописани изузетак који би понашање туженог послодавца могао оправдати, закон је поштован у сваком погледу, у складу са принципима владавине права и јединства правног поретка. Побијаном пресудом није доведен у ризик интерес националне безбедности, нити се националном безбедношћу може правдати свесно и самовољно непоштовање закона од стране државних органа или појединаца у њима, какво је постојало у овом случају, јер би се тиме директно урушавао принцип владавине права и уставни поредак. С обзиром на изложено, захтев за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде је одбијен као неоснован ставом трећим изреке ове пресуде, на основу члана 414. ЗПП.

Одлука о трошковима поступка из става четвртог изреке ове пресуде донета је на основу члана 165. став 1. у вези с чл. 153. став 1. и 163. ЗПП, пошто у поступку по изјављеним правним лековима нису успели ни тужена, са својом ревизијом ни надлежни јавни тужилац, са захтевом за ванредно преиспитивање правноснажне пресуде, који трошкове није ни тражио, а тужили накнада трошкова за састав одговора на ревизију не припада у смислу члана 154. ЗПП, јер издаци за то нису били потребни.

**Председник већа-судија
Бранислав Босиљковић с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**